

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

פיתוח הוראה עתירת חשיבה - 34367

תאריך עדכון אחרון 08-05-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודי הוראה - תעודת הוראה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אהוד צמח

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: anat.zohar1@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: א', ע"פ תיאום מראש

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

המוקדים המרכזיים של הקורס הם להגדיר מהי הוראת חשיבה, לעמוד על העקרונות שלה, ולבחון כיצד היא באה לידי ביטוי בכיתה. בקורס נדגיש כיצד התיאוריה והמחקר החינוכי על הוראת חשיבה מתרגמים למעשה ההוראה בשטח.

מטרות הקורס:

מטרות הקורס:

1. הקניית רקע תיאורטי אודות הוראה מפתחת חשיבה
2. פיתוח כלים מעשיים לשילוב הוראה מפתחת חשיבה במהלך הוראת תכני הלימוד

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטים יכירו, יבינו ויוכלו לנתח מושגים וטקסטים בתחום פיתוח החשיבה של התלמיד
2. הסטודנטים ידעו לשלב מטרות נבחרות של פיתוח חשיבת התלמיד במהלך תכנון שיעורים, בניית מטלות לימודיות, בניית כלי הערכה והוראה בכיתה.
3. הסטודנטים ירכשו את הידע המתאים כדי להשתלב בסדנה המעשית המלווה את הקורס.

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: הקורס יתבסס על חמישה מפגשים פנים אל פנים. בנוסף, הסטודנטים ידרשו להגיש מטלות בקורס.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא להוראת חשיבה – ביחידת המבוא נבחן הגדרות שונות להוראת חשיבה, נעמוד על העקרונות של הוראת חשיבה, ונסקור את ההבדלים בין הוראת חשיבה להוראה מסרנית. כמו כן, נלמד על היתרונות של הוראת חשיבה לתלמידים ולחברה.
2. אסטרטגיות חשיבה: ביחידה השנייה נגדיר את מושג המפתח שילווה את הקורס "אסטרטגיות חשיבה". לאחר מכן, נתאר כיצד אסטרטגיות חשיבה באות לידי ביטוי בתחומי דעת שונים ונציג את מסמך האסטרטגיות שמהווה תשתית פדגוגית להוראה של אסטרטגיות חשיבה וכיצד ניתן לעשות בו שימוש. במפגש נתנסה בפעילויות למידה שמתמקדות בשתי אסטרטגיות מרכזיות: שאילת שאלות והשוואה, לרבות שיח מטה קוגניטיבי.

3. הטיעון והוראה דיאלוגית - המפגש השלישי יוקדש לשני נושאים עיקריים: אסטרטגית הטיעון והוראה דיאלוגית. בחלק הראשון נעסוק במוקדים הבאים: נגדיר את אסטרטגית הטיעון, נעמוד על הרכיבים של הטיעון, נבחן מהם המאפיינים שהופכים טיעון למשכנע, נתאר את המרכזיות של אסטרטגית הטיעון במגוון תחומי דעת, נציג ונתנסה בפעילויות לימודיות המתרגלות את אסטרטגית הטיעון בתחומי דעת שונים.

בחלק השני, המוקדש להוראה דיאלוגית נתמקד בסוגיות הבאות: נשווה בין מאפייני השיח המסרני והשיח הדיאלוגי בכיתה, נעמוד על הקשר בין שיח דיאלוגי והוראת חשיבה ונבחן את העקרונות לניהול שיח דיאלוגי בכיתה

4. מטה קוגניציה - מטה קוגניציה או "חשיבה על חשיבה" באה לידי ביטוי בשיח מפורש ושיטתי על תהליכי חשיבה ואסטרטגיות חשיבה בכיתה. במפגש הרביעי אנחנו נעסוק בסוגיות הבאות הנוגעות למטה-קוגניציה: נציג הגדרות למטה קוגניציה, נעמוד על הרכיבים של מטה-קוגניציה, בדגש על מטה אסטרטגיה, נסקור את היתרונות של מטה-קוגניציה בשיפור הישגים ופתרון בעיות, נבחן דוגמאות מהשיעורים הקודמים למטה-קוגניציה וניתוח שלהם, ונשווה בין שיח קוגניטיבי ומטה-קוגניטיבי בשיעור.

5. אתגרים וחסמים בהוראת חשיבה והוראת חשיבה בכיתה הטרונגית - יחידה 5 מוקדשת לאתגרים וחסמים בהוראת חשיבה. למעשה, למרות שיש עיסוק בהוראת חשיבה בהכשרה ופיתוח מקצועי של מורות ומורים, הוראת חשיבה לא מחלחלת לשטח בגלל מגוון של אתגרים ובעיות. היחידה החמישית תוקדש לעיסוק באתגרים אלו, ובמיוחד למענה ולדרכים להתגבר עליהם. אנו נתייחס לשתי סוגיות מרכזיות: נציג את התפיסות של מורים לגבי המסוגלות של תלמידים בעלי הישגים נמוכים לעסוק בחשיבה מסדר גבוה, נעמוד על החשיבות וההשפעה החיובית של הוראת חשיבה לתלמידים הללו, ונתאר פרקטיקות הוראה מרכזיות לתיווך הוראת חשיבה לתלמידים בעלי הישגים נמוכים. כמו כן, נבחן אתגרים וחסמים מרכזיים בהוראת חשיבה בכיתה, נתאר דפוסי שיח והוראה של מורים שהופכים הוראת חשיבה לשטחית ולא מעמיקה, ונלמד עקרונות מרכזיות לקידום שיח והוראה המאפשרים הוראת חשיבה מעמיקה.

חומר חובה לקריאה:

יחידה 1 - מבוא להוראת חשיבה

פרק 1: השיח על הוראה ולמידה: השיח החסר במערכת החינוך הישראלית. עמ' 15-32.
בתוך: זוהר, ע' (2012). ציונים זה לא הכל - לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספרית הפועלים - בני ברק.

פרק 5: איך עושים את זה? עמ' 98-119
בתוך: זוהר, ע' (2012). ציונים זה לא הכל - לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספרית הפועלים - בני ברק.

יחידה 2 ויחידה 3 - אסטרטגיות חשיבה

יועד, צ' ואחרים (2009). אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה - מסמך מנחה למתכנני תכניות לימודים ארציות ומקומיות ולמפתחי חומרי למידה. משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים.

בוזו, מ'. פישר, ג'. (2008). לחלץ את ההוראה מדפוס הימ"מ. הד לחינוך. 82(7): 30-33. קישור למאמר.

יחידה 4 ויחידה 5 – מטה-קוגניציה והוראת חשיבה לתלמידים בעלי הישגים נמוכים
זוהר (2016). חשיבה מטא-קוגניטיבית ולמידה לקראת הבנה. להבין הבנה; ללמד להבין: מושגים
ומעשים. ע': יורם הרפז. מכון מופ"ת – תל אביב.
פרק 8: פרק 8 פיתוח החשיבה ופערים לימודים וחברתיים.
בתוך: זוהר, ע' (2012). ציונים זה לא הכל – לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספרית הפועלים – בני
ברק.
קריאה של מאמר אחד מתוך רשימת המאמרים על הוראת חשיבה בתחומי הדעת. הרשימה מופיעה
במשימה 3.

חומר לקריאה נוספת:

יחידה 1 – מבוא להוראת חשיבה

Chapter 1: The Importance of Skillful Thinking. pp 1-32.

-In: Swartz, R. J., Costa, A. L., Beyer, B. K., Reagan, R., & Kallick, B. (2010). *Thinking Based Learning: Promoting Quality Student Achievement in the 21st Century*. Teachers College Press. 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY 10027.

Resnick, L. B., & Science National Research Council (US). Committee on Research in Mathematics. (1987). *Education and learning to think*. Link

יחידה 2 – אסטרטגיות חשיבה

Tsemach, E., & Zohar, A. (2023). "The king will be corrupt too!" Thinking-based teaching in bible studies. *Journal of Curriculum Studies*, 55(1), 63-81.

Chapter 2: Teaching Skillful Thinking: A Demonstration Lesson. pp 33-53.

-In: Swartz, R. J., Costa, A. L., Beyer, B. K., Reagan, R., & Kallick, B. (2010). *Thinking Based Learning: Promoting Quality Student Achievement in the 21st Century*. Teachers College Press. 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY 10027

מסמך האסטרטגיות

יועד, צ' ואחרים (2009). אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה - מסמך מנחה למתכנני תכניות לימודים
ארציות ומקומיות ולמפתחי חומרי למידה. משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח
תכניות לימודים. קישור למסמך

Tsemach, E., & Zohar, A. (2023). "The king will be corrupt too!" Thinking-based teaching in bible studies. *Journal of Curriculum Studies*, 55(1), 63-81.

יחידה 3 – הטיעון והוראה דיאלוגית

Tsemach, E., & Zohar, A. (2021). The intersection of gender and culture in argumentative writing. *International Journal of Science Education*, 43(6), 969-990.

Alexander, R. (2020). *A dialogic teaching companion*. Routledge.

יחידה 4 – מטה קוגניציה

בן-דוד, ע' (2009). מטה-קוגניציה בהוראה ולמידה. אאוריקה (27). המרכז הארצי למדע והמרכז
לחינוך מדעי וטכנולוגי באוניברסיטת ת"א.

Metacognition: Taking Charge of Our Own Thinking. pp 83-109.
-In: Swartz, R. J., Costa, A. L., Beyer, B. K., Reagan, R., & Kallick, B. (2010). *Thinking Based Learning: Promoting Quality Student Achievement in the 21st Century*. Teachers College Press. 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY 10027.

Quigley, A., Muijs, D., & Stringer, E. (2018). *Metacognition and Self-Regulated Learning*. Guidance Report. Education Endowment Foundation. Link

Schraw, G., & Moshman, D. (1995). Metacognitive theories. *Educational psychology review*, 7, 351-371.

יחידה 5 – אתגרים בהוראת חשיבה והוראת חשיבה לתלמידים בעלי הישגים נמוכים
Zohar, A., & David, A. B. (2008). Explicit teaching of meta-strategic knowledge in authentic classroom situations. *Metacognition and learning*, 3, 59-82.

Resnick, M. S. (2023). Teachers' presentation of higher-order thinking questions and student engagement: Missing out on HOT opportunities. *Thinking Skills and Creativity*, 50, 101412.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 35 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
50 %
נוכחות / השתתפות בסיוור 15 %

מידע נוסף / הערות:

1. הקורס מבוסס על חמש פגישות פנים אל פנים ועל עבודה אישית בין הפגישות. יתכנו עידכונים בסילבוס וברשימת הקריאה
2. להלן רכיבי הציון:
נוכחות - 15%
הגשת 3 משימות - 85%
שתי משימות ראשונות, כל אחת - 25%
משימת סיכום - 35%